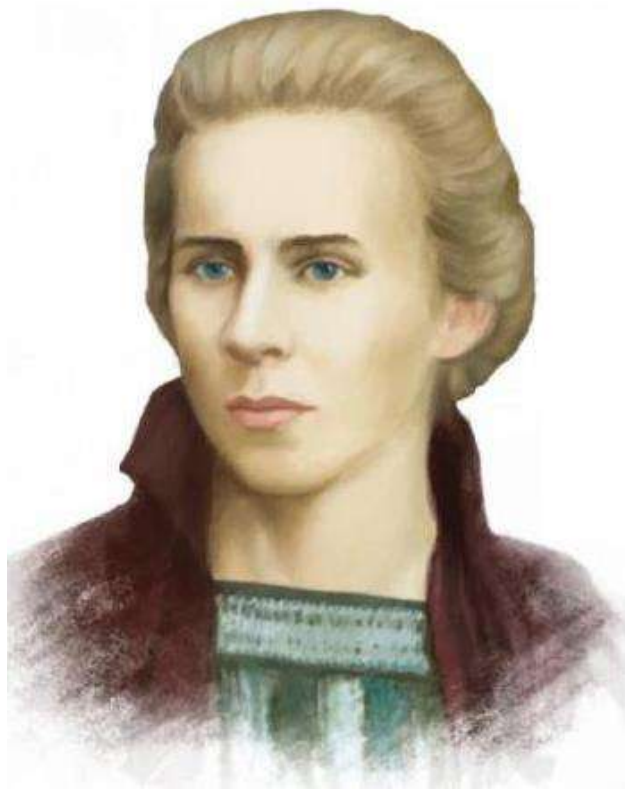

Управління культури, національностей та релігій
Миколаївської облдержадміністрації

Обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна

Мелодії з голосу

Лесі Українки

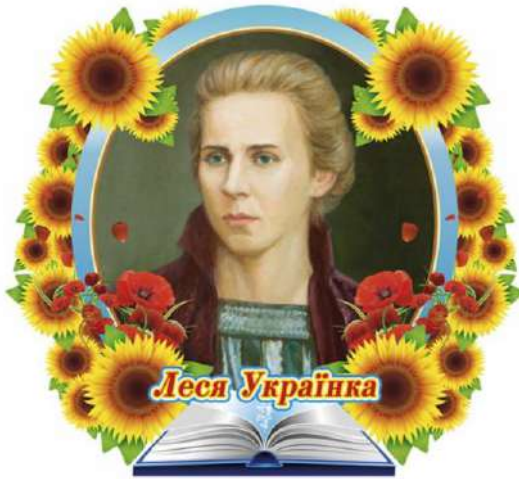
Інформаційно-бібліографічний список
для організаторів дитячого читання
до 150 - річного ювілею Лесі Українки

Миколаїв, 2021

**УДК 016:8+78
М 47**

**Укладач В. Є. Щербак
Редактор О. К. Карпенко
Відповідальна за випуск Т. А. Жайворонок**

Мелодії з голосу Лесі Українки : інформ.-бібліограф. список для організаторів дит. читання до 150 – річного ювілею Лесі Українки / Миколаївська обл. б-ка для дітей В. О. Лягіна ; уклад. В. Є. Щербак. – Миколаїв, 2021. – 28 с.

150 років тому на українському небосхилі, на рубежі двох століть і двох епох, спалахнула нова яскрава зірка з доти нікому невідомим найменням. Спалахнула крізь зловісні хмари хвороб, негараздів, крізь тенета самодержавних указів, які забороняли українську мову, слово, пісню. Зірка з чарівним ім'ям – Леся Українка. Висококультурна, неординарна особистість, пристрасна патріотка, талановита письменниця. Жінка виняткової мужності, принциповості, духовної краси і мистецького обдарування. Її талант виявився у багатьох

різновидах літературної праці – поезії, драматургії, прозі, літературній критиці і публіцистиці, перекладацькій роботі і фольклорі.

Про її життєвий і творчий шлях, особисте і громадське становлення, стосунки з іншими людьми, приватне життя написано сотні книг, тисячі статей. Тексти письменниці увійшли до шкільних програм. За Лесиними літературними шедеврами знімають фільми, організують постановки в театрах, композитори на її вірші пишуть музику, їй та її героям споруджено пам'ятники.

Широкий світ захоплень Лесі Українки вражає. Серед них чільне місце посідає музика. На думку сестри Ольги, Леся могла стати не тільки першокласною піаністкою, а й композитором, бо в музиці виливала всю свою душу. Але, всю музикальність своєї душі вона віддала не музиці, а слову.

До 150-річчя від дня народження Лесі Українки обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна підготувала інформаційно-бібліографічний список літератури «Мелодії з голосу Лесі Українки», який відкриє нам музичну обдарованість поетеси. Бо в її творчості музика і поезія поєдналися назавжди. Список містить короткий опис музичної творчості Лесі Українки, інформаційні джерела (книги, електронні ресурси) за темою.

Матеріал розміщено за такими розділами:

1. Леся Українка і музика.
2. Поезія у творчості композиторів ХХ століття
3. Музика у слові і слово – у пісні
(*Пісні на слова Лесі Українки*)
4. Вогонь її пісень не згасять літа
(*Пісенні композиції на слова Лесі Українки*)
5. Цікаві факти про Лесю Українку

У межах кожного розділу публікації подано за алфавітом прізвищ авторів та назв публікацій. Матеріали, включені у список, є в наявності у фондах Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В. О. Лягіна.

Леся Українка і музика

...Якби мені достати струн живих,
Якби той хист мені, щоб грати на них,
Потужну пісню я б на струнах грала,
Нехай би скарби всі вона збирала,
Ті скарби, що лежать в душі на дні,
Ті скарби, що й для мене таємні,
Та мріється, що так вони коштовні,
Як ті слова, що вголос невимовні...

Леся Українка

Кожний вид мистецтва прекрасний по-своєму, а ось у поєднанні їх здатний глибоко вражати нашу душу, викликати бурю емоцій. Література і музика завжди йшли поруч. Це дві галузі культурного життя народу, між якими існує тісний взаємозв'язок. Підтвердження тому — наша пісня, слава про яку лине по всьому світу.

Однією з характерних рис українського народу є музикальність. Багато видатних представників нашої літератури були наділені неабиякими музичними здібностями, любили пісню, складали музичні твори, співали, грали на музичних інструментах.

Особливе місце посідала музика і в житті Лесі Українки. Її зв'язки з музичним мистецтвом були постійними й різноманітними. Музика в серці Лесі бриніла з самого раннього дитинства. Коли Лесі виповнилося 5 років, батьки купили для неї фортепіано, а у дев'ятирічному віці вона почала брати уроки музики. Її першою вчителькою, яка вчила її грати на фортепіано, була тітка, Олександра Косач–Шимановська. Леся змалку виявила до цього мистецтва велику здатність і дуже кохалася в музиці, глибоко розуміла її, і, маючи добрий слух, довго не переставала грати, хоч ліва рука була деформована і трохи менша за праву – через те вона не могла досягнути блискучої техніки гри. Але як тільки рука дозволяла, відразу сідала за інструмент, торкавшись клавіш – починали звучати чудодійні звуки. Продовжила вдосконалювати свою гру на фортепіано Леся Українка в Києві під керівництвом Ольги Деконор, першої дружини Миколи Лисенка.

Найчастіше виконувала вона твори Бетховена, Шумана, Шуберта, Шопена, Моцарта, Баха. А з українських композиторів – інструментальні етюди і народні пісні Миколи Лисенка. Грала Леся, коли не дуже хто

прислухався, і власні імпровізації, які ніколи не повторювалися – кожен раз було щось інше, щось нове, щось інтимне. Це була наче музична розмова з другом – фортепіано на різні – прерізні теми. Про її схильність до імпровізацій свідчать поетичні рядки:

...Коли я смуток свій на струни клала,
З'являлась ціла згряя красних мрій,
Веселкою моя надія грала,
Далеко линув думок легких рій...

Однак любов до музики склалася драматично. Загальновідоме її відверте зізнання: «Мені часом здається, що з мене вийшов би далеко кращий музикант, ніж поет, та тільки біда, що натура утяла мені кепський жарт». Тим «жартом» була недуга, котра змусила Лесю припинити систематичні заняття музикою. Свій біль розлуки з улюбленим інструментом вона вилила в елегії «До мого фортепіано»:

...Розстаємось надовго ми з тобою!
Зостанешся ти в самоті німій,
А я не матиму де дітися з журбою.
Прощай же, давній, любий друже мій!..

Через усе літературне життя Лесі Українки поезія й музика пройнуть пліч-о-пліч, увиразнюючи одна одну, надаючи неперевершеної художньої сили її творам. Музика завжди викликала в душі Лесі цілу гаму почуттів. Вона чула мелодії скрізь: у леготі весняної ночі, у шумі морських хвиль, у шелестінні трав, у буянні лісової стихії...

Леся Українка дуже любила народні пісні. Її мати, письменниця Олена Пчілка, згадує, що їхня хата була повна пісень. Малою дівчинкою Леся зачаровано слухала веснянки, щедрівки, весільні та обжинкові пісні рідного волинського краю, любила співати. Одна з сучасниць Лесі Українки писала: «Леся тимчасом сиділа і плела віночки з квіток та жита, і співала вже трошки зі мною та своєю мамою українських пісень. І пісні ці я теж ще пам'ятаю, пісні інші, як ті, що співали на Полтавщині: «Виступцем тихо йду», «Посію я рожу, поставлю сторожу», «Бувайте здорові, шляхи та дороги...». От так-то сидить маленька Леся, держить віночок з волошок і співає з нами тихеньким голосом».

Протягом усього життя зберігала Леся Українка в пам'яті безліч пісень. Яскравим свідченням цього є збірка «Народні мелодії. З голосу Лесі Українки» записав і упорядкував Климент Квітка. Зі сторінок збірки постають картини Лесино дитинства та юності. Зібрано фольклорні записи Лесі Українки – «Купала на Волині», «З репертуару кобзаря Гната Гончаренка», «Народні пісні до танцю», «Дитячі ігри, пісні й казки» та інші, а також записи пісень з голосу Лесі Українки, записи, зроблені Миколою Лисенком і Климентієм Квіткою.

Письменниця захоплювалася гармонією української пісні, віртуозністю гри гомерів України – кобзарів, могуттям органної музики, усною народною піснею, зокрема колядками. Вплив музики на творчість Лесі Українки величезний. Пісня, музика, мелодія — ці образи в поезіях Лесі Українки часто набувають символічного значення, втілюючи в собі

високе прагнення авторки до краси, духовності, оптимізму. У більшості віршів, поем і драм Леся Українка звертається до музичних і звукових образів. Є в неї окремі поезії, що мають навіть назви музичних творів: «Пісня флорентійська», «Східна мелодія», «Ein Lied ohne Klang», «Голосні струни», «Сім струн», «Мелодії», «Ритми», «Романси» та ін.

Колорит поезії Лесі Українки надзвичайно багатий. Вона проникала в живописні образи як літератор і музикант, її творам притаманний глибокий синтез слів, звуків, кольорів. Сприймаючи звуковий світ шляхом кольорових вражень, Леся робила художнє слово більш вагомим, впливовим на читача.

Доля не дала можливості виявитися безпосередньо природному музичному обдаруванню Лесі Українки, її творчі сили були спрямовані в річище літературної діяльності. Цим зумовлене непоборне тяжіння поетеси до музично-поетичних тем, постійне звернення до музичних сюжетів, образів, типів, насиченість її віршів звуковими елементами, досконале оперування музичними термінами. Твори видатної української поетеси свідчать про незвичайну музикальність її природи, про те, що музика і поезія поєдналися в її серці на все життя.

М. Романишин. «Леся пори перших пісень». 1970 р.

В Лесі Українці, поет і музикант майже рівнозначні. Музика збагачувала її поезію, а поетична творчість ставала могутнім поштовхом до появи численних музичних композицій. Для нас Леся Українка – образ сильної, мужньої жінки, якій довелося подолати немало незгод. Вона стільки залишила майбутнім поколінням, що, можливо, жодна здорова фізично людина не здатна стільки створити й подарувати нащадкам... Звертаючись думкою в майбутнє до тих, хто прийме її творчу естафету, Леся Українка пророкувала:

Інші будуть співці по мені,
Інші будуть лунати пісні,
Вільні, гучні, одважні та горді
Поєднуються в яснім акорді.
Там на їх обізветься луною
Пісня та, що не згине зо мною...

Нехай же Лесині струни звучать завжди. Нехай вони допомагають нашим струнам бути настроєними, нести тепло й світло людям. Нехай разом вони звучать симфонією наших душ, створюючи вічність.

Агєєва В. П. Поетеса зламу століть : творчість Лєсі Українки в постмодерній інтерпретації : монографія / В. П. Агєєва. - 2-ге вид., стереотип. - Київ : Либідь, 2001. - 264 с.

Богород А. Танцювальний фольклор у творчості Лєсі Українки / А. Богород // Народна творчість та етнографія. - 2006. - № 5. - С. 54-57.

Герєга І. Б. Свіча, запалена від бога : присвячено життю й творчості Лєсі Українки : [мистецька вітальня] / І. Б. Герєга // // Вивчаємо укр. мову та літ. – 2018. - № 34-36. – С. 69-72.

Герєга І. Б. Свіча, запалена від бога : сценарій заходу / І. Б. Герєга // Укр. мова і літ. в шк. України. – 2018. - № 10. – С. 55-59

Головій Г. Д. «Ні! Я жива! Я буду вічно жити!» : [літ.-муз. композиція до дня народж. Л. Українки] / Г. Д. Головій, О. В. Сметюх // Зарубіжна літ. в шк. України. - 2015. - N 3. - С. 31-33.

Горянич М. Лєся Українка і я : оповідання про життя Лєсі Українки / М. Горянич ; худож. Т. Гущина. - Київ : Зелений пес ; Київ : Гамазин, 2016. - 48 с. : іл. - (12 балів. Українська література).

Гуменюк В. Лєся Українка і театр / В.Гуменюк // Дивослово. - 2003. - № 2. - С. 14-17.

Фото.
Олена Пчілка і Лєся Українка.
Ялта, січень 1898 р.

Фото.
Лєся Українка з тіткою
Олександрєю. 1906 р.

Гуць М. В. Лєся Українка. Життя і творчість у документах, фотографіях, ілюстраціях / М.В. Гуць, Н.Л. Россошинська. - Київ : Радянська школа, 1979. - 278 с. : іл., фот.

Зайко М. Музичні акорди Лєсі Українки : [поетеса і музика] / М. Зайко // Літ. Україна. - 2006. - 23 берез. - С. 7.

Зюков Б. Б. На сцене и на екране – Лєся Украинка / Б.Б. Зюков. – Киев : «Мистецтво», 1987. – 237 с.

Кармазіна М.С. Леся Українка / М.С. Кармазіна. - Київ : Альтернативи, 2003. - 416 с. - (Особистість і доба).

Колодяжне - колиска Лесиного таланту : путівник / Упр. культури і туризму Волинської облдержадміністрації, Волинський краєзнав. музей, Колодяжненський літ.-меморіал. музей Лесі Українки ; упоряд. В.М.Комлюк, Н.Ю. Пушкар. - Ковель: ТОВ «Ковельська міська друкарня», 2011. - 36 с. : іл.

Косач-Кривенюк О. Прощання з фортеп'яно : [спогад про Лесю Українку] / О. Косач-Кривенюк // Світ дитини. – 2010. – № 2. – С. 2.

Костенко А. Леся Українка / А. Костенко ; упоряд. В. П. Сичевський. – Київ : А. С. К., 2006. – 512 с. – (Життя видатних людей).

Костенко А. І. Леся Українка / А. І. Костенко. - Київ : Молодь, 1971. - 446 с. : іл. - (Серія біографічних творів. Життя славетних).

Костенко А. Співачка досвітніх вогнів / А. Костенко. – Київ : «Веселка», 1971. – 224 с.

Левицький В. Півзабутий присмак сопілки / В. Левицький // Слово і час. - 2007. - №12. - С. 81-84. Рец. на кн.: кн. : Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки. - Київ : Фенікс, 2006. - 416 с.

Лесиними стежками : матеріали для проведення уроків та позакл. заходів : [збірка присвячена життєвому і творчому шляху геніальної Лесі Українки] / упоряд. Н. М. Лугова. - Тернопіль ; Харків : Ранок, 2009. - 96 с. - (Діти твої, Україно).

Леся Українка: сюжети з життя в ілюстраціях і документах : фотокнига / авт., упор. Н. Чіп. - Київ : Спалах, 2001. - 168 с.

Ця фотокнига – нова цікава розповідь про всесвітньо відому українську поетесу, її життя, коло її

близьких та друзів. Хронологія життя і творчості» (ще не виданого в Україні) дозволяють читачеві максимально наблизитись до Постаті геніальної поетки, поринути в часі у світ її дум та мрій... Книга побудована на оригінальних документах та фотознімках з фондів київського Музею Лесі Українки.

Майданій Т. С. Невідоме про відоме: життєве й мистецьке кредо Лесі Українки : [конспект уроку] / Т. С. Майданій // Вивчаємо укр. мову та літ. – 2018. - № 13-14. – С. 26-33.

Мірошніченко Л. Дещо про різнобічність художньої обдарованості Лесі Українки / Л. Мірошніченко // Дивослово. - 2002. - № 3. - С. 63-65.

Міщенко Л. І. Леся Українка : посібник для вчителів / Л.І.Міщенко. - Київ : Рад. школа, 1986. - 303 с.

У книзі висвітлюється життя та творчість видатної української поетеси Лесі Українки, аналізуються твори, які вивчаються за шкільною програмою. Розкривається унікальність художнього мислення поетеси, розповідається про її літературне оточення.

Мороз М. О. Літопис життя та творчості Лесі Українки / М. О. Мороз. – Київ : Наук. думка, 1992. – 630 с.

У книзі представлено хронологічні, біографічні та бібліографічні відомості з життя і діяльності Лесі Українки, а також про її родинне та літературне оточення у 1871–1913 рр. У науковий обіг вводиться маловідомий чи невідомий раніше матеріал, в тому числі нові документальні джерела. Відображено також події, пов'язані з вшануванням письменниці.

Музика Л. Життєвий і творчий шлях Лесі Українки : роль родини, культурного оточення і самоосвіти у формуванні світобачення письменниці / Л. Музика // Дивослово. – 2012. – № 2. – С. 27.

Одарченко П. Леся Українка: розвідки різних років / П. Одарченко. – Київ : В-во М.П. Коць. 1994. – 240 с. – (Українознавство діаспори)

Панасенко Т. Леся Українка / Т. Панасенко. – Харків : Фоліо, 2013. – 123 с. – (Знамениті українці).

Підгайко В. Мелодія «Лісової пісні» : за драмою-феєрією «Лісова пісня» Лесі Українки : укр. літ, 10 клас (I курс коледжу) / В. Підгайко // Укр. мова і літ. в шк. України. - 2016. - № 10. - С. 39-43.

Пісня в серці у мене бриніла...: [про Лесю Українку] // Світ дитини. – 2013. - № 2. – С. 1

Романов С. Фредерік Шопен - Леся Українка: діалог геніїв / С. Романов // День. - 2010. - 9-10 квіт. - С. 22.

Ромен Л. Вогонь Лесиних пісень на Сумщині / Л. Ромен // Літ. Україна. – 2011. – 31 берез. – С. 10.

Сімчук О. Леся Українка і вередливі кобзарі : як починався український звукозапис / О. Сімчук // Літ. Україна. - 2019. - 3 серп. - С. 20.

Скорульська Р. Лисенко і Леся Українка / Р. Скорульська // Музика. – 2013. – № 4. – С. 10-13.

Скорульська Р. Композитор Микола Лисенко в житті Лесі Українки / Р. Скорульська // Укр. мова і л-ра в сучас. шк. - 2013. - № 9. - С. 58-61.

Спогади про Лесю Українку / авт.-упоряд. А. І. Костенко. – Київ : Рад. письменник, 1963. – 519 с.

В збірку вміщено спогади, та інші свідчення про Лесю Українку – рідних та близьких, друзів, добрих знайомих, видатних діячів літератури і культури, громадських діячів.

Стежками «Лісової пісні» : збірник / упоряд. : В. Гей, Н. Горик, Н. Гуменюк. - Луцьк : ВМА «Терен», 2011. - 200 с. : іл. - До 100-річчя драми-феєрії Лесі Українки. -

Стельмащук С. Подоляночка Лесі Українки і Климента Квітки / С. Стельмащук // Світ дитини. – 2000. - № 1. – С. 13-14.

Стрельнікова Л. І. На крилах Лесиних пісень : [сценарій] / Л. І. Стрельнікова // Позакл. час. - 2012. - № 1-2. - С. 118-121.

Федчун Н. «Я в серці маю те, що не вмирає»: штрихи до портрета Лесі Українки / Н. Федчун // Дивослово. - 2008. - № 11. - С. 20-21.

Філіпчук З. Леся Українка і кобзарство : [сценарій літ.-мистец. свята] / З. Філіпчук // Укр. літ.-ра в загальноосвіт. шк. - 2006. - № 3. - С. 48-51.

Ходарченко О. «Хотіла б я піснею стати» : літ.-муз. композиція за творч. Лесі Українки / О. Ходарченко, Т. Фоміна // Дивослово. - 2011. - № 2. - С. 27-31.

Циголко, Н. П. Леся Українка. «Лісова пісня» / Н. П. Циголко // Все для вчителя. - 2011. - № 34-36. - С. 30-34.

Цуркан Л. М. Ти себе Українкою звала : сценарій / Л. М. Цуркан // Розкажіть онуку. – 2019. - № 1. – С. 29-30

Шевченко В. Бандура від Лесі : [спогади про Л. Українку Феодосія Камінського] / В. Шевченко // Літ. Україна. - 2008. - 17 січ. - С. 4.

Шрамко К. М. Я маю те, що в серці не вмирає : урок-елегія за творч. Л. Українки / К. М. Шрамко // Все для вчителя. - 2009. - № 23-24. - С. 51-52.

Щукіна І. «Голосні струни» Лесі Українки: музика в рядках і між ними / І. Щукіна // Слово і час. - 2016. - № 12. - С. 10-17.

Щукіна І. Музичні терміни в тексті поетичного циклу Лесі Українки «Сім струн» / І. Щукіна // Слово і час. - 2009. - № 4. - С. 12-20.

Щукіна І. Світ музики Лесі Українки / І. Щукіна // Музика. – 2013. – № 4. – С. 4-9.

Щукіна І. У пошуках коментаря (мелодії до «Лісової пісні» Лесі Українки) / І. Щукіна // Слово і час. - 2012. - № 7. - С. 51-64.

Яросевич Л. В. Леся Українка і музика / Л. В. Ярославич ; ред. А. М. Прохоров . – Київ : Муз. Україна, 1978. – 125 с. : іл.

Волик А. Леся Українка та Климент Квітка [Електронний ресурс] / А. Волик // Міжнародний конкурс учнівської та студентської молоді : [веб-сайт]. - Електрон. дані. – Режим доступу : <http://mij-kraj.com.ua/vidatni->

postati-%E2%80%93-gordist-Ukrajini/lesia-ukrainka-ta-klyment-kvitka. – Назва з екрана. - Дата звернення 12.12.2020.

Воскресенська Ю. Музика в житті і творчості Лесі Українки [Електронний ресурс] : [розробка уроку] / Ю. Воскресенська // Блог Воскресенської Юлії Геннадівни, учителя укр. мови і літ. – Режим доступу:

<https://juliavoskresenska.wordpress.com/2016/07/12/%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B2-%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%96-%D1%96-%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%BB%D0%B5%D1%81%D1%96-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD/>. – Назва з екрана. - Дата звернення : 12.12.2020.

Кисельов Г. Л. Сім струн серця: музика в житті і творчості Лесі Українки [Електронний ресурс] : нарис / Г. К. Кисельов // Чтиво: електрон. б-ка. - Електрон. дані. – Режим доступу : https://chtyvo.org.ua/authors/Kyselov_Hryhorii_Leonidovych/Sim_strun_sertsia_Muzyka_v_zhytti_i_tvorchosti_Lesi_Ukrainky/. – Назва з екрана. - Дата звернення: 12.12.2020.

В цій книзі музикознавець Григорій Леонідович Кисельов (1901—1952) розповідає про яскравий музичний талант Лесі Українки, про її улюблені музичні твори, уподобання і враження, про діяльність поетеси в галузі народної пісні, зустрічі з видатним українським композитором М. В. Лисенком, про те, як тісно пов'язана її поезія з музикою.

Леся Українка: енциклопедія життя і творчості [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. - Електрон. дані. – Режим доступу : <https://www.l-ukrainka.name/uk/News.html>. – Назва з екрана. - Дата звернення 14.12.2020.

Сайт познайомить нас з життям і творчістю відомої української письменниці Лесі Українки. На сторінках сайту представлено новини, твори і фольклорні записи, листування, фото, дослідження творчості письменниці.

Романов С. Фредерік Шопен – Леся Українка: діалог геніїв [Електронний ресурс] / С. Романов // День : [веб-сайт]. - Електрон. дані. – Режим доступу : <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/kultura/frederik-shopen-lesya-ukrainka-dialog-geniiv>. – Назва з екрана. - Дата звернення 12.12.2020.

Світ музики Лесі Українки [Електронний ресурс] // Херсонська централізована бібліотечна система : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://cls.ks.ua/chitacham/storinka-lesi-ukrainki/muzik>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.12.2020.

Струни творчості Лесі Українки [Електронний ресурс] // Віртуальне читання української літератури для студентів, вчителів та батьків : [веб-сайт]. - Електрон. дані. – Режим доступу : <https://ukrlit.net/making1/6z1eh.html>. – Назва з екрана. - Дата звернення 14.12.2020.

Товтин Н. М. «Нерозривний зв'язок життя і творчості Лесі Українки з музикою» [Електронний ресурс] : творча робота / Н. М. Товтин. – Режим доступу: http://tovtin.blogspot.com/2014/12/blog-post_17.html. – Назва з екрана. - Дата звернення 14.12.2020.

Цейко Н. О. Солоспів «Не співайте мені сеї пісні...». Леся Українка у творчості українських композиторів ХХ ст.: порівняльно-типологічний аспект [Електронний ресурс] : стаття / Н. О. Цейко // Вісник НАКККіМ. – 2013. - № 3. – С. 165-169. – Електрон. дані. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2013_3_42 . – Назва з екрана. - Дата звернення 4.01.2021.

У статті здійснено порівняльно-типологічний аналіз солоспівів «Не співайте мені сеї пісні...» в творчості українських композиторів ХХ ст.; визначено їхні спільні і відмінні риси на музично - інтонаційному рівні, окреслено поле можливостей інтерпретації вірша Лесі Українки у творчості українських композиторів ХХ ст.; закладено основу жанрово-типологічної структури камерно-вокальних творів українських композиторів, написаних за поезією Лесі Українки.

Цейко Н. О. Функції поезії Лесі Українки у камерно-вокальних творах українських композиторів : [Електронний ресурс] : стаття / Н. О. Цейко // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2013. – Вип.19 (1). – С. 167-172. – Електрон. дані. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uk_msshr_2013_19%281%29_37. – Назва з екрана. - Дата звернення 4.01.2021.

Проаналізовано понад 50 солоспівів українських композиторів на тексти Лесі Українки з точки зору музично-поетичної взаємодії на форматворчому, метро-ритмічному, інтонаційному рівнях. Уточнено принципи методики аналізу Н.Огаркової. Класифіковано солоспіву за типами паралельно-резонуючий, паралельно-авторизуючий, поліфонічний. Прослідковано явище впливу структурних особливостей поетичного тексту на музичний у половині аналізованих творів.

Щукіна І. Леся Українка. «У путь! (на мотив Шумана)» твір відомий і незнаний [Електронний ресурс] / І. Щукіна. – Електрон. дані. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40153/07-Shchukina.pdf?sequence=1> . - Дата звернення: 12.12.2020. – Назва з екрана.

Розглядаються передумови написання поезії, аналізується відповідність її тексту музиці «Wanderlied» Роберта Шумана, пропонується музична версія твору «У путь!» (музика Р. Шумана, слова Лесі Українки).

Поезія у творчості композиторів ХХ століття

Поезія Лесі Українки є видатним явищем української літератури, могутньою, стоголосою піснею вона лунає по всьому світі. Втілюється у звуки музичних творів, є натхненням для багатьох композиторів і музикантів. Вона послужила основою для камерно-вокальних, інструментальних, оперних та балетних творів. Знайшла втілення у низці музичних інтерпретацій.

Протягом багатьох років українські і зарубіжні композитори звертаються до творчості поетеси. Серед музичних творів, написаних на вірші і сюжети Лесі Українки, не тільки романси, хори і солоспіви, а й великожанрові – симфонії, опери і балети. Композитори, звертаючись до творчості Лесі Українки, часто керуються «музикою слова» поетеси, тими звуковими образами, що притаманні її творам. Вона немов підказує композиторові, який саме жанр обрати для музичного втілення її твору: чи то ліричну пісню, чи то романс.

В.Забашта «Микола Лисенко слухає гру Лесі Українки». Олія. 1961 р.

Першим інтерпретатором Лесиної поезії, був Микола Лисенко, з яким поетеса була знайома з дитинства. Творча співдружність композитора і поетеси почалася незвичайно. Зовсім юною сімнадцятирічною дівчиною Леся написала текст до готової вже музики Лисенка, присвяченої роковинам Т. Шевченка. Траурні образи визначили характер твору і його назву «Похоронний марш». Але композитора в першу чергу приваблювала лірична поезія Лесі Українки – її оригінальні вірші. Він поклав на музику Лесину поезію «Не дивися на місяць весною», «Східна мелодія», «Смутної провесни». Це солоспіви, в яких переважають інтимні настрої, душевний відгук на символіку пейзажних

змін, що нерідко відповідають настроям людини, оспівується віддана поетична любов.

Композитор Кирило Григорович Стеценко став продовжувачем справ Миколи Лисенка. Він подарував музичній культурі чудові романси на слова Лесі Українки – «Стояла я і слухала весну», «Дивлюсь я на яснії зорі», «Хотіла б я піснею стати». Кожен із цих солоспівів – лірична картинка, надихана красою природи, пройнята безпосереднім, трепетним почуттям, насичена думками ліричної героїні. Композитор написав і музику до одноактової опери «Іфігенія в Тавриді». Він відтворив у музиці задум письменниці, передав атмосферу античного грецького театру.

Якщо Стеценко поклав на музику ліричні вірші Лесі Українки, то композитор Яків Степовий перший звернувся до громадянської лірики поетеси. Сповнені героїзму романси «Слово, чому ти не твердая криця», «Гетьте, думи», «Досить невільня думка мовчала». Композитор чудово втілює у музиці образи безсмертного вірша «Contra spem spero!»:

Геть, думи, ви, хмари осінні!
Тож тепер весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?
Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть, думи сумні!

Рішучий виклик силам темряви, мужнє утвердження життя, воля до боротьби й перемоги, проголошені у вірші Лесі Українки, з новою силою зазвучали в музиці Степового.

Українські та зарубіжні композитори зробили значний внесок у скарбницю багатонаціональної культури, звертаючись до співучої музики Лесі Українки. Серед авторів романсів на слова поетеси – Федір Надененко, Петро Глушков, Микола Колесса, Герман Жуковський, Андрій Лазаренко, Михайло Жербін, Анатолій Кос-Анатольський, Віталій Кирейко, Вадим Гомоляка, Юдіф Рожавська, Тамара Сидоренко-Малюкова, Богдана Фільц, Юрій Іщенко, Людмила Дичко та інші.

Крім вокальних творів, написаних на вірші поетеси, композитори створили цілий ряд оперних, балетних та симфонічних творів. Це музика Андрія Штогаренка до радіовистави «Лісова пісня», на основі якої композитор написав симфонічну сюїту «Пам'яті Лесі Українки». Балети - «Досвітні вогні» Людмили Дичко, «Камінний господар» Віталія Губаренка, «Оргія» Віталія Кирейка, «Лісова пісня» Германа Жуковського.

«Лісова пісня» своєю художньою правдою, чарівною фантастикою і задушевною музикою приваблює багатьох художників і композиторів. Це справжня музична ораторія. Вона посідає виняткове місце не тільки в творчості поетеси, а й у всій українській літературі. У драмі засобами музики вдалося яскравіше відтворити побут і характер народу Полісся, глибоко розкрити духовну красу героїв. На текст цього твору український

композитор В. Кирейко написав однойменну оперу, однойменні балети створили композитори М. Скорульський та Г. Жуковський. «Лісова пісня» Михайла Скорульського з успіхом ставилася на сценах музичних театрів нашої країни. Цей балет поряд з іншими виставами мав тріумфальний успіх і за кордоном. Про успіх балету «Лісова пісня» в Токіо писали всі газети і журнали. «...Молодість, завзяття, сила і краса» - під таким заголовком вмістила рецензію газета «Асахі сімбун». Її рецензент назвав виставу красивим поетичним видовищем.

Тріумфальний успіх балету «Лісова пісня» за кордоном прославив у новій музичній та хореографічній інтерпретації геніальний твір Лесі Українки, а також високу майстерність українських митців – композитора і виконавців.

На крилах поезії і музики Леся Українка крокує в планетарне безсмертя. У циклі поезій «Мелодії» вона написала:

Хотіла б я піснею стати
У сюю хвилину ясну,
Щоб вільно по світу літати,
Щоб вітер розносив луку.

Мрія геніальної поетеси в наш час здійсненна. І це тільки початок життя поетеси в музиці. Одним з доказів цього є збірка «Золоті зерна», в якій зібрано понад двадцять солоспівів. А композитори України і всього світу, напевно, будуть ще і ще звертатися до перлин Лесиного Слова, яке надихатиме їх на створення все нових і нових музичних творів.

Треба також назвати імена видатних співаків, які ще за життя Лесі Українки виконували музичні твори на її слова. Це Соломія і Ганна Крушельницькі, Денис Січинський, Григорій та Іван Алчевські, Іван Григорович, Іван Гичка–Андрієвський. А коли б укласти перелік сучасних співаків, музикантів, композиторів і диригентів, які за останнє півстоліття доносять до мільйонів слухачів музичні твори на Лесині слова чи на сюжети її творів, або присвячені їй, це були б сотні і сотні імен.

В. Зарецький «Леся Українка в гуртку «Плеяда». Олія. (1961 р.)

В. Чабаник «Леся Українка». Гравюра (1963 р.)

Музика у слові і слово — у пісні

(Пісні на слова Лесі Українки)

А в тому садку : (Пісня Лілеї) : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. В. Дем'янчука // Ми діти твої, Україно : зб. пісень для дітей дошк. і мол. шк. віку / упоряд. В.П. Дем'янчук, В.І. Паранова, Н.М. Шевченко. – Тернопіль, 2007. – С. 79.

Бахчисарай : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. В. Золотухіна // Золотухін В. М. Камерні вокальні твори : романси, арії, пісні / В. М. Золотухін. – Харків, 2008. – С. 12-15.

Веселий пан : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. В. Поприка // Пісня долю вишивала : вокальні твори композиторів Житомирщини / упоряд. Б. Д. Мельничук. – Київ, 1991. – С. 7-9.

Веснянка : [Ноти] / муз. В. Гогена ; обробка нар. пісень зі збірок Г. Довженка та Л. Українки // Музична школа : навч.-метод. вид. – Київ, 2012. – № 2 (Вип. 40). – С. 13-20.

Вже сонечко в море сіда : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. В. Дем'янчука // Ми діти твої, Україно : зб. пісень для дітей дошк. і мол. шк. віку / упоряд. В. П. Дем'янчук, В. І. Паранова, Н. М. Шевченко. – Тернопіль, 2007. – С. 80.

Вже сонечко в море сіда : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Л.Д. Бражнікова // Бражнікова Л. Д. Рідна Україна : муз. збірка / Л.Д. Бражнікова. – Тернопіль, 2008. – С. 24-26.

Вишеньки – черешеньки : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Я. Степового // Іди, іди, дощику : пісні для дітей 1–4 кл. у супроводі баяна : навч.–метод. посібник / упоряд. О. В. Бубнов, Н. В. Філіпчук. – Тернопіль, 2012. – С.21.

Вишеньки : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. М. Облещука // Облещук М. Й. Сонце України : дитячі пісні / М. Й. Облещук. - Тернопіль, 2012. – С. 35-36.

Вишеньки : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Н. Горбенко // Розкажіть онуку. – 2010. - № 1. – С. 54.

Вишеньки : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Я. Степового // Степовий Я. Проліски: зб. пісень для дітей / Я. Степовий; упоряд. Г. Степанченко. – Київ, 1983. – С. 51-52.

Вишеньки–черешеньки / «Вишеньки-черешеньки» : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Б. Фільц // Чарівна скрипка : зб. пісень в перекладанні для фортепіано для дітей шк. віку. Вип. 3 / упор. В. Соколовський; пер. для фортепіано Т. Радченко. – Київ, 1986. – С. 12-13.

Вишеньки–черешеньки / Вишенки-черешенки : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Б. Фільц ; пер. з укр. О. Благініної // Фільц Б. Любимо землю свою : зб. пісень для дітей серед. і ст. шк. віку / Б. Фільц. – Київ, 1977. – С. 41-46.

Вишеньки–черешеньки : [Ноти] / Вишенки-черешенки : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Б. Фільц // Свято хору.: зб. для дітей серед. шк. віку. Вип.1. – Київ, 1980. – С. 41-45.

Вишеньки–черешеньки : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Б. Фільц // Фільц Б. Зацвіла в долині червона калина / Б. Фільц ; упоряд. Л. Хлебнікова. – Тернопіль, 2007. – С. 13-18.

Гей, думи, ви, хмари осінні : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Я. Степового // Українські класичні романси / упоряд., передм. Т. П. Булат. – Київ, 1983. – С. 223-228.

Горить моє серце : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Я. Лопатинського // Українські класичні романси / упоряд., передм. Т. П. Булат. – Київ, 1983. – С. 181-186.

Горить моє серце : [Ноти] // О. Білаш Вокальні твори : пісні та романси: Т. 2 / О. Білаш. – Київ, 1981. – С. 251-258.

Дивлюсь я на яснії зорі : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. К. Стеценка // Романси та українські народні пісні з репертуару Бориса Гмирі : нотне вид. / упоряд. Г.О. Гаврилець, Г. В. Принц. – Київ, 2003. – С. 65-66.

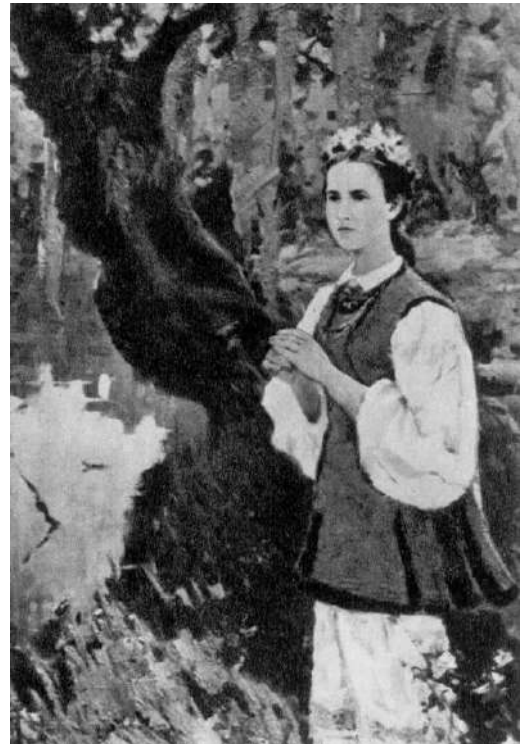
Дивлюсь я на яснії зорі : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. К. Стеценка // Українські класичні романси / упоряд., передм. Т. П. Булат. – Київ, 1983. – С. 147-149.

За правду, браття : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. П. Човганя // Пісня долю вишивала : вокальні твори композиторів Житомирщини / упоряд. Б. Д. Мельничук. – Київ, 1991. – С. 5-6.

Знов весна : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. К. Стеценка // Співає «Думка» : хорові твори / упоряд. Є. Г. Савчук. – Київ, 2003. – С. 46-51.

Колискова : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. А. Авдієвського // Співає український народний хор ім. Г. Верьовки : нотне вид. / авт.- упоряд. А. Т. Авдієвський. – Київ, 2005. – С. 128-129.

Кривий танець : [Ноти] / зап. Л. Українка // Світ дитини. – 2013. - № 4. – С. 12.

В. Компанієць. «Стояла я і слухала весну». Олія. (1970 р.)

Левицький О. Романси на вірші Лесі Українки : [Ноти] / О. Левицький. – Київ : Музична Україна, 1985. – 28 с. – Зміст : Напровесні; Горить моє серце; Колискова; Романс; Розбита чарка; Пісня; Квітка з троянди.

Леся Українка [Електронний ресурс] : [біографія, пісні на слова Л. Українки, музика укр. композиторів] // Українські пісні : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://www.pisni.org.ua/persons/96.html>. – Назва з екрана. - Дата звернення 12.12.2020.

Лілеєчко біла : (Пісня Мар'яни) : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. В.Дем'янчука // Ми діти твої, Україно : зб. пісень для дітей дошк. і мол. шк. віку / упоряд. В.П. Дем'янчук, В.І. Паранова, Н.М. Шевченко. – Тернопіль, 2007. – С. 78.

Мелодія : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Н. Горбенко // Розкажіть онуку. – 2010. - № 1. – С. 55.

Місяць ясененький : [Ноти] / сл. Л. Українки ; на мелодію пісні «Тихо над річкою» // Колискові пісні : зб. пісень для дітей дошк. і мол. шк. віку / упор. В. І. Паранова, Н. М. Шевченко. - Тернопіль, 2011. – С. 23.

Місяць ясененький : колискова : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Я. Степового // Вокально-педагогічний репертуар для високих та середніх жіночих голосів : хрестоматія / упоряд. Е. Г. Колосова, С. М. Царук. - Тернопіль, 2011. – С. 130-133.

Збірка «Народні мелодії. 3 голосу Лесі Українки записав і упорядкував Климент Квітка». – Київ, 1917 рік

2010. - № 1. – С. 56.

Мрії : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. А. Гаєвського // Вокально-педагогічний репертуар для високих та середніх жіночих голосів : хрестоматія / упоряд. Е. Г. Колосова, С. М. Царук. - Тернопіль, 2011. – С. 127-129.

На зеленому горбочку : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Б. Фільц // Фільц Б.-М. В твоїй душі багатство : одноголосі та двоголосі твори для дит. хор. колективів / Б.-М. Фільц ; упоряд. Л. О. Хлебнікова. – Тернопіль, 2016. – С. 10-12.

На зеленому горбочку : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Б.Фільц // Фільц Б. Зацвіла в долині червона калина / Б. Фільц ; упоряд. Л. Хлебнікова. – Тернопіль, 2007. – С. 23-25.

Надія : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Н. Горбенко // Розкажіть онуку. –

Не журися, дівчинонько : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. В. Золотухіна // Золотухін В. М. Камерні вокальні твори : романси, арії, пісні / В. М. Золотухін. – Харків, 2008. – С. 28-31.

Не співайте мені сеї пісні : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Д. Січинського // Українські класичні романси / упоряд., передм. Т. П. Булат. – Київ, 1983. – С. 168-170.

О, знаю я, багато ще промчить злих хуртовин над головою в мене... : арія : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. В. Золотухіна // Золотухін В. М. Камерні вокальні твори : романси, арії, пісні / В. М. Золотухін. – Харків, 2008. – С. 16-21.

Пісні на слова Лесі Українки : [Електронний ресурс] : [ноти і слова пісень] // Відділ мистецтв. ХОУНБ ім. О. Гончара. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://art.lib.kherson.ua/pisni-na-slova-lesi-ukrainki.htm>. – Назва з екрана. - Дата звернення 12.12.2020.

Представлено ноти і слова до пісень : «Стояла я і слухала весну», «То була тихая ніч» (муз. К. Стеценка); «Смутної провесни» (муз. М. Лисенка); «Гетьте, думи, ви хмари осінні», «Досить невільня думка мовчала» (муз. Я. Степового); «Дивлюсь я на яснії зорі» (муз. Ф. Надененка); «Хотіла б я піснею стати», «Ой не зникли золотії терни» (муз. А. Коломійця); «Пророк», «Соловейковий спів навесні» (муз. В. Кирейка); «Була весна» (муз. Г. Майбороди); «Горить моє серце» (муз. О. Білаша); «На човні» (муз. Л. Дичко); «Знов весна і знов надії» (муз. В. Герасимчука); «Вже сонечко в морі сіда» (муз. Б. Фільц); «Досвітні огні» (муз. О.Стецюка); «Мадригал» (муз. І. Щербакова); «Нічка темна і тиха була» (муз. В. Пацухевича); «Пісня» (муз. В. Гончаренка); «Не всихайте, пишні квіти» (муз. Є. Козака); «Скрізь плач, і стогін, і ридання» (муз. В. Стецика).

Пісня : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Н. Горбенко // Розкажіть онуку. – 2010. - № 1. – С. 56.

Подоляночка : [Ноти] / зап. Л. Українка, К. Квітка // Світ дитини. – 2000. - № 2. – С. 13-14.

Смутної провесни : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. М. Лисенка // Вокально-педагогічний репертуар для високих та середніх жіночих голосів : хрестоматія / упоряд. Е. Г. Колосова, С. М. Царук. - Тернопіль, 2011. – С. 156-157.

Стояла я і слухала весну : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. К.Стеценка // Вокально-педагогічний репертуар для високих та середніх жіночих голосів : хрестоматія / упоряд. Е. Г. Колосова, С. М. Царук. - Тернопіль, 2011. – С. 146-147.

Стояла я і слухала весну : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Л. Рудківської // Солоспіви для дітей та юнацтва : навч.-метод. посібник / упоряд. І. О. Зеленецька. – Кам'янець-Подільський, 2010. – С. 175-176.

Стояла я і слухала весну : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. К. Стеценка // Українські класичні романси / упоряд., передм. Т. П. Булат. – Київ, 1983. – С. 144-146.

Стояла я і слухала весну : [Ноти] / сл. Л.Українки, муз. Н. Горбенко // Розкажіть онуку. – 2010. - № 1. – С. 54.

Тиша морська: [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. В. Дем'янчука // Ми діти твої, Україно : зб. пісень для дітей дошк. і мол. шк. віку / упоряд. В. П. Дем'янчук, В.І. Паранова, Н.М. Шевченко. – Тернопіль, 2007. – С.81.

Тішся, дитино : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Л. Соболевської // Світ дитини. – 2003. - № 2. – С. 12

Хотіла б я піснею стати : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. К. Стеценка // Українські класичні романси / упоряд., передм. Т. П. Булат. – Київ, 1983. – С. 139-143.

Хотіла б я піснею стати : [Ноти] / сл. Л. Українки, муз. Н. Горбенко // Розкажіть онуку. – 2010. - № 1. – С. 55.

Шамо Ю. Хорові твори на вірші Лесі Українки : [Ноти] / Ю. Шамо. – Київ : Музична Україна, 1983. – 34 С. – Зміст : Стояла я і слухала весну; Хотіла б я піснею стати; Напровесні; Гей, піду я в ті зелені гори; Осінній плач, осінній спів; Скрізь, де не гляну, сухі тумани розляглися; Ой не зникли золотії терни; Якби мені достати струн живих; У чорную хмару зібралася туга моя; Знов весна, і знов надії.

Вогонь її пісень не згасить літа

(Пісенні композиції на слова Лесі Українки)

Вечірня година / Сл. Л. Українки, муз. Л. Новосельцевої [Електронний ресурс] : [концерт Л. Новосельцевої в Національному Центрі культури України в Москві, 4 берез. 2010 р.] // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=vn8sUodVUaQ>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Гетьте думи, ви хмари осінні / Сл. Лесі Українки, обробка Н. Никитюк [Електронний ресурс] : [виконують тріо бандуристок «Дивоструни»] // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=GhrcBGMSSk4&feature=related>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Горить моє серце / Сл. Лесі Українки [Електронний ресурс]. виконує «Берег надії» // You Tube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Jm9rJEISRPM>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Проект «Завжди сучасні...» – слайди учениці 10 класу Берестівської ЗОШ I - III ступенів Липоводолинського району Сумської області Прихідько Юлії на пісню Лесі Українки й «Берега надії»

Грай, моя пісне! / Сл. Л. Українки, муз. О. Заграви [Електронний ресурс] : [запис з концерта] // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=hREAiU4BEjM&feature=related>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Досадонька / Сл. Л. Українки, муз. Л. Тельнюк [Електронний ресурс] : співає Жанна Боднарук // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=M EoA6DhOTE>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Колискова / Сл. Л. Українки, муз. А. Авдієвського [Електронний ресурс] : співає хор учбової студії при Національному заслуженому академічному українському народному хорі ім. Г. Верьовки; диригент В. Хорт // You Tube. – Режим доступу : http://www.youtube.com/watch?v=Z70IXWr_pNs. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Колискова / Сл. Л. Українки, муз. О. Козаренка [Електронний ресурс] : співає В. Лук'янець // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=ktHsmAiChGU>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

На зеленому горбочку / Сл. Л. Українки [Електронний ресурс] : [запис з концерту. Виконує учениця 6 кл. ЗОШ № 2 Ю. Натальченко, м. Лиман Донецької області] // You Tube. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=W aOoDyN46w>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

На мотив з Міцкевича / Сл. Л. Українки, муз. Л. Тельнюк [Електронний ресурс] : [співають сестри Тельнюк. Акустичний концерт у театрі ім. Л. Курбаса, 26 листоп. 2009 р. у Львові] // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=FNcSiMZUGF4>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Останні квітки / Сл. Л. Українки, муз. В. Гомоляки [Електронний ресурс] : романс з циклу «Осінні співи». Ювілейний концерт заслуженої артистки України, лауреата обласної мистецької премії ім. А. Кримського Зої Комарук «Летять роки пісенним зорепадом» у Палаці культури м. Луцька 28 листоп. 2010 р. // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=96ajB5TPHZY>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Смутної провесни / Сл. Л. Українки, муз. М. Лисенка; переклад М. Сточанської [Електронний ресурс] : [виконує тріо бандуристок «Дивоструни»] // You Tube. – Режим доступу :

<http://www.youtube.com/watch?v=3nC5d4La4No&feature=related>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

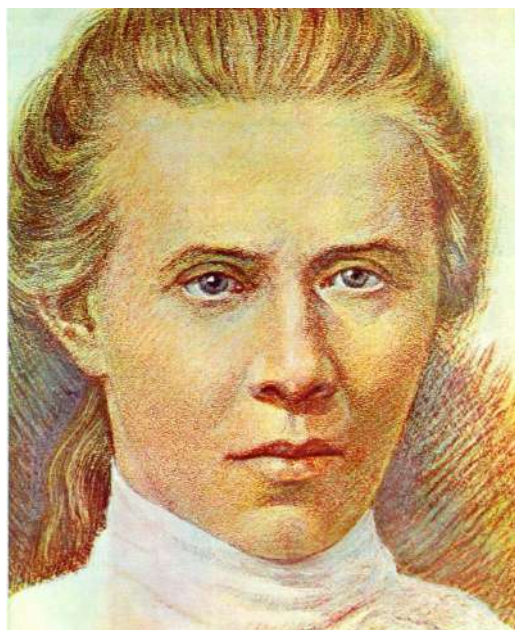
Стояла я і слухала весну / Сл. Л. Українки, муз. Г. Жуковського [Електронний ресурс] : співає Л. Руденко // You Tube. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=lOb1lZqq6Dg>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 20.01.2021.

Топ 4 на слова Лесі Українки [Електронний ресурс] // You Tube. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=dONINH-05Ck>. - Назва з екрана. – Дата перегляду : 22.01.2021.

Виконують: Берег надії - Моя леліє; Лібідо – Надія; Дуєт Почайна – Біда; Millenium Day - Contra spem spero

Цікаві факти про Лесю Українку

1. Свій псевдонім Лариса Косач запозичила в дядька – Михайла Драгоманова. Він підписувався як «Українець». А оскільки Лєся дуже любила свого дядька і захоплювалась ним, то вирішила в чомусь бути

**В. Касіян. Лєся Українка
(1946 р.)**

схожою на нього. Псевдонім «Українка» з'явився в 1884 році, коли дівчині було всього тринадцять. Можливо, він був обраний на основі дитячої наївності та палкої любові до дядька, проте в історію Лариса Косач увійшла саме як Українка. А Лєсею її лагідно називали в сім'ї, тож не дивно, що тверде «Лариса» вона замінила на тендітне та ніжне Лєся.

2. Лєся Українка вільно розмовляла українською, російською, польською, болгарською, німецькою, французькою та італійською мовами, добре знала латинь, перекладала з давньогрецької, німецької, англійської, французької, італійської та польської мов, хоч і не навчалась у школі. Її навчала мати (Олена Пчілка) і приватні вчителі.

3. Лєся дуже любила музику й мала великі здібності до гри на фортепіано. Вона не могла їх розвинути через хворобу кісток. Але мала дуже гарний слух і голос. 220 народних мелодій записано з її голосу.

4. У 10-річному віці після операції з видалення вражених хворобою кісток, її обидві руки та одну ногу зафіксували у гіпс. Вільною залишалася лише одна нога, пальцями ступні якої вона навчилася грати

на фортепіано. Зараз її рояль знаходиться у музеї села Колодяжне, що у Ковельському районі Волинської області.

5. Леся Українка ввела в українську мову такі слова, як «напровесні» та «промінь». А Олена Пчілка, мати Лесі, дала життя слову «мистецтво». З її легкої руки в нашій мові прижилися також «переможець», «палкий» та інші слова.

6. Перебуваючи в Сан-Ремо (Італія) протягом 1902–1903 років, Леся Українка вела листування з Феліксом Волховським у Лондоні та Михайлом Кривинюком у Празі. Темою листування було видання нелегальної літератури, з якої до нас дійшов переклад «Казки про царя Семена».

7. У червні 1906 року Леся Українка була обрана до правління київської «Просвіти», де вона опікувалась бібліотекою. Ця її діяльність вже у листопаді 1906 року звернула на себе увагу царських жандармів, які згодом її арештували, а в подальшому закрили саму «Просвіту».

8. Практично з народження її переслідували важкі хвороби. Одна з них коксит, дуже прикра форма туберкульозу кісток, через яку вона терпіла нестерпні болі. У 1899 році, коли в Берліні їй було зроблено вдалу операцію, Леся змогла нарешті ходити відносно вільно. Згодом лікувалась в Єгипті у 1909–1910, 1911, 1912–1913 роках через іншу хворобу – важку форму туберкульозу нирок. Кліматичне лікування допомагало хоч трохи спинити прогресуючу хворобу.

9. У стані крайнього виснаження від поганої роботи нирок Леся згасла на 43-у році життя у містечку Сурамі в Грузії. А приїхала вона в Сурамі разом зі своїм нареченим Климентом Квіткою у вересні 1903 року. Кльоня, як вона його лагідно називала, страждав від сухот, вона — від туберкульозу кісток. Навіть сьогодні ці хвороби вважаються важкими, а тоді були невиліковними. Тож пара знала справжню ціну життю, коханню і часу.

10. Офіційний чоловік Климент Квітка був молодшим від Лесі на 9 років, хворів туберкульозом, не мав статків. Лесині батьки не сприйняли такого союзу, однак письменниця зреклася їхньої фінансової допомоги і вийшла заміж за Климента. Парубок поступово почав продавати усе, що нажив: від меблів до книжок, аби оплатити лікування дружини. Після смерті поетеси Климент прожив ще 40 років.

**М. Шнайдер-Сенюк.
«Леся Українка»**

11. В останні роки життя очі Лесі Українки набули надзвичайного блакитного кольору. Цікаво, що до того вони не мали настільки інтенсивного забарвлення. Цей факт дійсно дивував всіх довкола, адже очі поетеси були наче неземні. Про це згадує у своїх спогадах Лесина сестра Ісидора Косач-Борисова. Збереглась навіть фотографія – портрет Українки – зроблений саме в той період. Шкода, правда, що світлина чорно-біла, і не можна розгледіти барв погляду поетеси.

12. Леся Українка вперше позувала до портрета художнику Івану Трушу. Це був 1900 рік, до того її ніхто не малював з натури, адже вона була хворобливою і їй важко було позувати. Коли художник повернувся до Львова, то створив репліку. Один з цих портретів мав потрапити у приватну колекцію польського графа. Лесі не сподобався факт, що її портрет потрапить у приватні руки, і вона просила його знищити. Труш пообіцяв зробити це, але просто заховав портрет. Фактично про існування другого портрету протягом 50 років нічого не було відомо. Портрет цінний ще тим, що Лесю Українку з натури малювали тільки двічі: Труш і через 4 роки Фотій Красицький. Климентій Квітка, чоловік Лесі, вважав, на полотні Труша - найкраще її зображення.

Портрети Лесі Українки роботи Івана Труша

13. Пам'ять про Лесю Українку живе у всьому світі:

- На честь Лесі Українки названий астероїд «2616 Леся» (2616 Lesya), який відкрили 28 серпня 1970 року.
- Відкриті музеї – в Києві, Колодяжному, Новгород-Волинському, Сурамі (Грузія), Ялті.
- Встановлено пам'ятники – в Балаклаві (2004), Дніпрі (2019), Києві (1965, 1973), Новоград-Волинському (1987), Ялті (1972), Луцьку

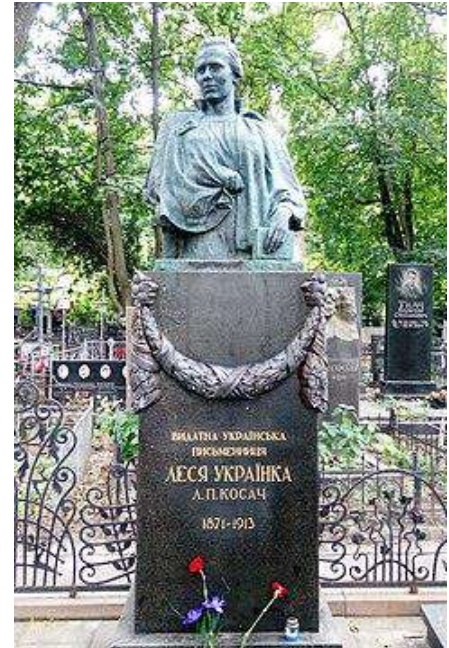
(1966, 1977, 1986, 2004), Телаві (Грузія) (2017), Торонто (Канада) (1975), Саскатуні (Канада) (1976), а також в багатьох містах та селищах України.

- Паркова скульптура Лесі Українки встановлена на території Міжнародної академії управління персоналом в Києві (2000).

- Могила поетеси і громадської діячки має статус пам'ятки історії національного значення.

- Пам'ятні і меморіальні дошки встановлені - в Берліні (2010), Урочищі Зелений Гай, де мешкала родина Драгоманових.

- На державному рівні відзначали 140-річчя від дня народження Лесі Українки (Постанова Верховної Ради від 21 жовт. 2010 р.), також Верховна Рада України від 8 лютого 2018 року № 2286-VIII постановила «Про відзначення 150-річчя з дня народження Лесі Українки» у 2021 році.

Могила поетеси і громадської діячки Лесі Українки

- Засновано премію ім. Лесі Українки (Постанова Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів УРСР від 17 лип. 1970 р. № 372 «Про відзначення 100-річчя з дня народження Лесі Українки») була заснована літературна премія ім. Л. Українки за найкращий твір для дітей. Присуджувалася щорічно, починаючи з 1972 року.
- У 2004 році встановлена «Премія Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва», яка «присуджується щороку за твори, які сприяють вихованню молодого покоління в дусі національної гідності, духовної єдності українського суспільства та здобули широке громадське визнання».
- Іменем Л. Українки названі бульвар, площа, театр, бібліотека для дорослих в Києві, Центральна міська бібліотека в Херсоні, Центральна міська б-ка Львова.
- Ім'я Лесі Українки носять вулиця, парк, університет, музей археології у Луцьку, а також велика кількість площ, вулиць, театрів, навчальних закладів, установ та підприємств в Україні.
- У Мельбурні (Австралія) є Українська школа в Нобл Парку ім. Л. Українки.
- Життя і творчість вивчає Науково-дослідний інститут Лесі Українки.

- У 2020 році іменем Лесі Українки названо площу в Мадриді.
- Портрети Лесі Українки зображені на грошових одиницях і марках.
- До 150 – річчя від дня народження Лесі Українки Національний банк України 21 січня 2021 року -

Ввів в обіг пам'ятну монету номіналом 20 грн.

Випустив сувенірну банкноту із срібла номіналом 200 грн. Вона відтворює дизайн банкноти 200 грн. зразка 2019 року.

- Лесі Українці присвячують художні, документальні стрічки і передачі, екранізують твори, випускають аудіокниги. Театри України і зарубіжжя ставлять вистави, радіовистави, письменники, поети, композитори присвячують їй свої твори.

14. Зараз в Україні не залишилось жодного нащадка Лесі Українки. У Швейцарії проживає Роберто Гааб – внучатий племінник, онук Лесиної сестри Оксани Косач-Шимановської, а в США мешкає Ольга Лютон-Петрова – онука Лесиної сестри Ізидори Косач-Борисової.

15. Як свідчить професор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв Наталія Свириденко, на території України є три найбільш раритетні роялі: рояль Терещенків у Національному музеї історії України, рояль Рубінштейна в Одеському будинку вчених та рояль Лесі Українки у Колодяжному.

Рояль, на якому грала Леся

Леся Українка прожила хоч і коротке, проте надзвичайно цікаве життя – життя сповнене любові, добра, сили волі, мужності і краси. Тому не даремно її твори користувалися і користуються надзвичайною популярністю. Вона добре znana не лише у нашій країні, але й за кордоном.

Як сказала про себе Леся Українка «Я пройшла прекрасне і складне життя. Мені доля подарувала щастя – залишити свій слід на землі, на якій народилася та яку прославила. Мене називають: Одержимою, Співачкою досвітніх вогнів, Квітка Ломикамінь, Дочкою Прометея! А я - зірка, повірте, зірка, яка спалахнула і згасла».

Хто вам сказав, що я слабка,
що я корюся долі?
Хіба тремтить моя рука
чи пісня й думка кволі?
Ви чули, раз я завела
жалі та голосіння, –
то ж була буря весняна,
а не сльота осіння.

Леся Українка

Укладач В. Є. Щербак
Редактор О. К. Карпенко
Комп'ютерний дизайн В. Є. Щербак
Відповідальний за випуск Т. А. Жайворонок

